

הליידי של העיר הלבנה

צינה דיזנגוף 1872 - 1930

צינה – חיה ילידת ז'יטומיר, הייתה בת זקונים לרב שלמה ברנר ששימש כרב מטעם השלטונות בעיירה. הנערה הצעירה התוודעה לקצין מאיר דיזנגוף ששירת במקום במהלך מפגשים חתרניים כנגד הצאר, ששניהם נטלו בהם חלק פעיל. מאז דרכיהם לא נפרדו.

צינה ומאיר נחשפו לאידיאולוגיה הציונית לאחר הפוגרומים של 1882 והחליטו לממש את מאווייהם הלאומיים והאישיים במולדתו ההיסטורית של העם היהודי. בתום לימודיה של צינה נישאו בני הזוג. מיד לאחר טקס הנישואין שנערך באלכסנדריה שבמצרים בשנת 1893, פנו לטנטורה (נחשולים של ימינו), מקום בו הקים דיזנגוף שנה קודם לכן בית חרושת לייצור בקבוקי זכוכית עבור תעשיית היין המקומית ביוזמת הברון ובמימונו. סביבת טנטורה הייתה משופעת בביצות ששימשו קן ליתושי האנופלס. הקדחת פגעה קשות בפועלים ולא פסחה גם על צינה, וכאשר שבה וחלתה במהלך הריגה הורו לה רופאיה לעזוב את הארץ מחשש לחייה ולחיי העובר שברחמה. בפריס נולדה בת, שולמית. בשל חולשתן נשלחו האם והבת להתאוששות בשוויץ, ואולם הפעוטה נפטרה כעבור חודשיים ונטמנה בבית עלמין נוצרי בעיירה השוויצרית קלרנס, יוני 1894. האישה הצעירה חוותה טראומה קשה עקב השכול והדבר הטביע חותמו על התנהלותה במשך כל ימי חייה. מאז נותרו בני הזוג ערירים.

באותה שנה, 1894, חוו צינה ומאיר טלטלה נוספת, באשר נאלצו לנטוש את הארץ עקב כישלון המיזם בטנטורה. ביוזמת הברון הקים דיזנגוף גם באודסה מפעל לייצור בקבוקים ובני הזוג שהו במקום כעשר שנים. שם עסקו בין היתר בפעילות ציונית אינטנסיבית, היו שותפים פעילים ב"ועד חכמי אודסה" שריכז סביבו אנשי רוח מובילים בתחיית התרבות העברית, וצינה מלבד עיסוק בהוראה נאבקה ברוח ההתבוללות בקרב בני הנוער ונחלצה לסייע לגרים רוסיים שפילסו דרכם ליהדות ונרדפו קשות על ידי הכנסייה. מסירותה למפעל התחייה הלאומי הייתה חסרת פשרות. בקונגרס הציוני השישי 1903 לא היססה להשתלח בהצלל בשל הצעת אוגנדה שלו תוך שהיא פורצת בבכי תמרורים.

בשנת 1904 שבו בני הזוג ארצה והפעם לצמיתות. תחילה התגוררו ביפו שם עסקה צינה בחינוך ובהוראת השפה הצרפתית בבית הספר לבנות לצד פעילות פילנתרופית נמרצת. כעבור חמש שנים עברו לבית הקבע בתל-אביב, ברחוב רוטשילד.

צינה, המתוארת בהערצה רבה על ידי מאיר ביומנו האוטוביוגרפי "חברתי בחיים", ניצבה כל העת לימינו, מטביעה את חותמה הייחודי על עיצוב פניה ואופייה של תל-אביב הנוולדת והמתפתחת. בהשראתה נעשתה תל-אביב עיר קשובה לקולותיה של המודרנה האירופית על כל שלוחותיה בתחומי הספרות והאמנות, התיאטרון, המוסיקה, האדריכלות ואופנת הלבוש. ערכה קבלות פנים בטרקלין ביתם לכל אנשי הרוח והתרבות, לפוליטיקאים ולעסקנים מכל הסוגים, וכך בהדרגה הפך הבית ברוטשילד למרכז היישובי "הכול היו באים לראות ולהיראות, לספר ולשמע את החדשות האחרונות בארץ ובעולם", כתב דיזנגוף ביומנו. במישור המוניציפאלי פעלה לרווחת המתיישבים, נהגה לעקוב אחר התפתחות העיר מבחינת הגינון והניקיון. מדי יום ערכה סיורי ביקורת, וכאשר נתקלה בהזנחה הייתה פונה בתלונה למנהלי המחלקת. בשלהי מלחמת העולם הראשונה, 1917 כאשר אולצו תושבי העיר לגלות מבתיהם על ידי השלטון העות'מני המובס בחרה צינה להתלוות למגורשים, טיפלה בנזקקים וחיצקה את רוחם.

מעדותו של מאיר ועל פי תיאורים של בני דורה מצטיירת אישיות כריזמטית, דעתנית, יפה ואצילית, פורטת להפליא על הפסנתר, שוחרת אמנות. אשת העולם הגדול אשר טבעה את חותם הקוסמופוליטיות של תל-אביב לדורות. אין תמה אפוא שכאשר החליט דיזנגוף להפוך את ביתו למוזיאון עשה זאת למען הקם מזכרת נצח לנשמת אשת נעוריו אשר בכל נפשה אהבה את היופי ואת האמנות, בלשונו. צינה הלכה לעולמה טרם עת עקב מחלה קשה שפגעה בכליותיה בשנת 1930 והיא בת 58 שנה בלבד. בשנת 1938 נחנכה במרכז רחוב דיזנגוף כיכר על שמה של הגברת הראשונה, שהפכה לאחד מסמליה העיקריים של העיר. כך מתאר הסופר דוד סמילנסקי את מסירותה של צינה לעיר, מפעל חייה: "היא הייתה כאם לעיר הצעירה כמו שבעלה

היה כאב לעיר הזאת. היא ידעה לאהוב אהבה עזה את עמה, את ארצה, את בניה ואת בונייה ועל כולם את תל-אביב, ילד השעשועים שלה. כל חצר, כל פרח וכל עץ היו יקרים לה".

המאמר באדיבות גב' יעל נויבירט

מחברת הספר "הליידי של העיר הלבנה" פרקי ביוגרפיה תשע"א - 2011